

קבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק י"ז שיחה לפרקי אבות פרק ו'

קובץ הערות התמימים ואנ"ש 770 גליון קט (תשל"ט)

ד. בלקו"ש פרקי אבות פ"ו ש.ז. באמצע ס"ח: "ונהנין ממנו עצה . . . אויך אין מילי דעלמא",

ושאל לי אחד ממה דאיתא באגה"ק סכ"ב שמשארז"ל ונהנין ממנו עצה ותושי' היינו בד"ת.

ואף שבפשטות אפ"ל שיש בזה פירושים שונים וכמו שמציין שם לתולדות י"י ואפשר הוא ע"פ המבואר שם, מ"מ הבאתי שאלה זו דאולי יש איזה ביאור להתאים בין המבואר בשיחה לאגה"ק.

קובץ הנ"ל גליון קיא

ו. בגליון קט הקשה הרב פינחס קארף על מ"ש בלקו"ש פרקי אבות פ"ו ש.ז. דמ"ש "ונהנין ממנו עצה ותושי" קאי גם על מילי דעלמא, דהוא דלא כמ"ש באגה"ק סכ"ב "וכן משארז"ל ונהנין ממנו עצה ותושי" היינו בדברי תורה". ולכאוף היא קושיא אלימתא (ומ"ש שבפשטות אפ"ל שיש בזה פירושים שונים, וכמו שמצוין שם לתולדות י"י ואפשר הוא ע"פ המבואר שם - ה"ז דוחק גדול, כי אינו מסתבר שיפרש בלקו"ש פי' דלא כמ"ש באגה"ק מבלי לציין כלל שבאגה"ק הוא פי' אחר וכיו"ב).

ואולי י"ל בזה בהקדים שכוונתו באגה"ק הוא לומר שאין לשאול אצל צדיק עצה במילי דעלמא, כי דבר זה הי' רק אצל הנביאים ממש, משא"כ אצל שאר חכמים, גם לא אצל התנאים ואמוראים וכו', וע"ז מבאר שמשארז"ל ונהנין ממנו עצה ותושי אין הכוונה בענינים גשמיים, כ"א בדברי תורה.

ולכאוף הרי זהו מנהג חסידים מדור דור ששאלו עצות במילי דעלמא מצדיקים (וכמו שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א פעם) (כמדומני שהי' בש"פ ויק"פ תשכ"ו, ואין השיחה תח"י לעינין בזה) שלמרות אגה"ק הלזה נהגו בכל דור ודור, עד היום הזה, לשאול עצות אצל רבותינו נשיאינו) וכי הכוונה שעושים היפר מהמפורש באגה"ק.

ולכן אפ"ל שכוונתו באגה"ק הוא רק לשלול אופן בקשת עצה כמו שעשו אצל הנביאים, כי י"ל שהנביא מצד גודל דרגת נבואתו הי' עונה מצד הדבר גשמי עצמו, ולא הי' לזה שום קשר לתורה, ז.א. שמצד נבואתו ידע מצב וכו' הדבר גשמי, אבל לא מצד התורה, משא"כ החכמים שלאח"ז נותנים עצה בגשמיות מצד שמהותם נעשה מהות התורה, ומכיון שתורה היא תורת אמת, לכן כל מה שאומרים ויודעים וכו', גם במילי דעלמא, הוא אמת, כי הכל מתאים עם דעת התורה [וכידוע כמה סיפורי צדיקים שהביטו באיזה ספר וענו עי"ז במילי דעלמא].

וזהו ששולל באגה"ק - שלשאל עצה בעניני עוה"ז כמו שהי' בהנביאים, זה אינו שייך, אבל אי"ז שולל מלשאל שאלות בעניני עוה"ז אצל החכם מצד כח התורה שבו.

ולפ"ז י"ל שמ"ש באגה"ק שונהנין ממנו עצה ותושי היינו בד"ת, הכוונה שאף שקאי על מילי דעלמא ה"ז רק כהסתעפות מד"ת, אבל לא על עניני עוה"ז מצ"ע. וא"כ כבר אין זה סותר מ"ש בהשיחה, כי בהשיחה כוונתו שנותן עצה ותושי בעניני דעלמא מצד כח התורה וכו' שיש בו, ומפורש הוא בהשיחה כי ז"ל בס"ח: דוקא דערפאר וואס ער איז עוסק בתורה לשמה איז ער זוכה צו דערהויבנקייט אין שכל בכלל, אויך אין וועלט-זאכן, אזוי אז ער קען געבן אן "עצה" במילי דעלמא, עכ"ל. ומפורש יותר בס"ט וז"ל: אויב ער וועט יע ארויסגעבן

זיין מיינונג אין אן עצה, איז דאן קלאר אז דאס איז די
אמת'ע און ריכטיקע עצה ותושי' לויט תורת אמת. . כח התורה
. . וועט מען געוויס הנאה האבן, עכ"ל.

[ו"ל שישנה מעלה יתירה באופן זה על אופן דהנביאים,
כי עצת הנביא, להיותו מצד ידיעתו (ע"י נבואה) מצד הגשמי,
הרי ה"אמת" שבזה מוגבל לדרגת ה"אמת" שישנו בגשמיות, משא"כ
כשבא ע"י התורה, הרי יש בזה מעלת ה"אמת" דתורה, ואולי ג"ז
הפירוש במארו"ל חכם עדיף מנביא].

ואף שבכלל אא"פ לנו לידע ולהשיג כלל וכלל אופן מענת
הנביאים והצדיקים וכו' ולחלק ביניהם וכו' וכו' - מ"מ
כשקו"ט בהבנת התורה ולפלפולא בעלמא (ובנדו"ד - בתירוצ
הסתירה בין הלקו"ש ואגה"ק), יש לכאו"א להסביר כפי הבנתו,
אף שבנוגע לפועל, אין הענין הוא באמת, אין לנו מושג כלל
וכלל, שלכן גם אין לנו לנסות לחלק בזה ולבאר וכו' וכו'.

ויש להעיר לכללות ענין הנ"ל מלקו"ש חיד"ד שיחה ב' לפ'
שופטים, שמבאר שם שגם בזה"ז ישנו ענין הנבואה, אלא שלא
בדרגא נעלית כבנביאים, ובהע' 20 מציין לאגה"ק הנ"ל, וכותב
שגם שם הכוונה כן, ולכאו"א אי"מ: א"כ מה טענת אדה"ז על
ששואלים עצה בעניני עוה"ז, והרי גם עכשיו ישנה נבואה וכו'
- אלא צ"ל גם שם הפי' כנ"ל, שהנבואה דזה"ז הוא ע"י הד"ת,
ולכן אין לשאול עצה במילי דעלמא כמו שעשו אצל הנביאים,
ועדיין צע"ג בכ"ז *.

הרב יהודא ליב שפירא
ר"מ דישיבה גדולה, מייאמי פלא.

- ז. -

(*) הרב הכותב שי' נגע אפס קצחו בדבר הנוגע ומפוזר בכמה
וכמה מכתבי ושיחות ומאמרי רבותינו, ויש לברר הענין בשלימות

אך מ"מ מצאנו לנכון להעתיק כאן הרשימה שכתב כ"ק
אדה"ז קרוב לזמן הסתלקותו (נדפס בלקו"ד כ"ד ע' תקצז, וראה
בהנסמן שם מכ"ק אדמו"ר שליט"א), מכיון שהוא נוגע בהרבה
לענינים שדן בהם הרב הכותב. וזלה"ק:

נפש השפלה באמת לאמתו בשרשה עבודתה היא תורה גשמי'
בין לה ובין להבין לאחרים ובין גמ"ח גשמיים ע"י קירוב
הדעת ועצות מרחוק בכל עניני ב"ב אף כי רובם ככולם הם דברי
שקר א"א בענין אחר שיעשו חסד של אמת כי אין אמת אלא תורה
ואמת אמר אל יברא שכולו מלא שקרים כו' וחסד אמר יברא
שכולו מלא חסדים ותשלך אמת ארצה ועולם בחסד שאינו של אמת
יבנה, ובדורות הראשונים שעיקר העבודה הי' התורה הי' רוב
החסד נכלל באמת דהיינו בגדול המעשה דכופין וממשכנין כו'
ע"פ תוקף תורת אמת האמוראים. משא"כ בעקבות משיחא שנפלה
סוכת דוד הנופלת עד עפר בבחינת עשי' והעבודה העקרית
בבחינת עקביים לבד בלי תורת אמת משניות וברייתות שהן

גדפין וירכין אזי רוב החסד ככולו הוא שלא ע"פ תורת אמת
בגדול המעשה כי אם בהתקרב הדעת העושה ורצונו הטוב הרחוק
באמת באשר הוא סוף מעשה במח' תחלה. ונעוץ תחלתן בסופן וגם
אם אין רק דרך אחת והיא שפלה אזי לנחמו לקבל באהבה או
לעורר ולפשפש במעשיו ולשוב עד הוי' בצר לו וירווח לו. עכ"ל
המערכת.

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון קח (תשל"ט)

ו. בלקו"ש פרקי אבות - פ"ו ש. ז. מבאר ענין לימוד
התורה לשמה וכן בכ"מ, ולהעיר מליקוטי דיבורים ע'
רפ"ט וז"ל: "דער זיידע האט דערציילט דעם טאטן אז צו
בר מצוה האט אים זיין זיידע געזאגט, אז מען בעדארף
לערנען תורה לשמה, וואס די הכנה צו דעם איז, קלאר
זיין בבלי וירושלמי, תוספתא ספרא וספרי, ווי דער
רמב"ם איז קלאר געווען", עכ"ל. וצ"ע מה הכוונה בזה.

ואולי הכוונה עפ"י משנ"ת בלקו"ש הנ"ל דלימוד
התורה לשמה (עפ"י חסידות) הוא לא אפי' לשם ידיעת
התורה אלא בדרגא גבוה יותר, וא"כ כל זמן שחסר אצלו
בידיעת התורה אינו שייך לאמיתית לימוד התורה לשמה
כיון שמתערב בזה ההרגש שלומד ע"מ לידע את התורה.

אחד מהתמימים

קובץ הנ"ל גליון קיב

ה. בלקו"ש ח"ד פרקי אבות פ"ו (ע' 1230) מפרש.הא
דאמר ריב"ל באבות (פ"ו) "... שכל מי שאינו עוסק
בתורה נקרא נזוף" - "ריב"ל רעדט דא וועגן אזא וואס
לערנען לערנט ער, און ער לערנט ווען נאר ער קען,
יוםם ולילה, נאר ער איז נישט עוסק בתורה, ד.ה. ער איז
נישט מזכך די וועלט מיט זיין תורה, וואס דאס ווערט
אנגערופן עסק, כדלהלן. און דעריבער קען מען אויף אים
נישט זאגן קיין שווערערן אויסדרוק ווי "אוי" און
"נזוף". ס'איז נישט שייך אויף אים צו זאגן "דבר הוי'
בזה", און אים קומט נישט דער עונש "הכרת תכרת"...",
עכ"ל.

והנה על המלים "הכרת תכרת" כותב בהערה 8:
"וצע"ק בתניא פ"א. וי"ל.", עכ"ל. ובפשטות הכוונה
ב"צע"ק" הוא: דבתניא איתא ש"כל שאפשר לו לעסוק בתורה
ואינו עוסק שעליו דרשו רז"ל כי דבר הוי' בזה וגו'".

הכרת תכרת וגו' וכו' ובתניא הרי א"א לומר שמדבר
בזה שלומד יומם ולילה ורק שאינו מזכך את העולם,
כמבואר בשיחה, ובכ"ז כתוב בתניא הלשון "עוסק".

וע"ז כותב בהערה "וי"ל", והכוונה לכאורה בזה
הוא, דהמלה "עוסק" סובל כמה פירושים, ובכ"מ מוכרע
הוא במקומו ועד שבליקוטי ביאורים על תניא (ח"ב ע'
צ"ה הערה 48) איתא ד"מה שאמרו כל העוסק כו' צריך
לומר ש"העוסק" לאו דוקא וכו' עיי"ש, ע"כ ביאורו
בדא"פ.

והא דאינו נעמד על המארז"ל גופא (סנהדרין צט,
סע"א) "זה דבר ה' בזה הוא ... ר' נהוראי אומר "כל
שאפשר לעסוק ואינו עוסק", י"ל בדא"פ דהעדיפות בתניא
הוא בזה דבתניא מפורש "שעליו דרשו רז"ל "כי דבר ה'
בזה (וגם) הכרת תכרת וגו'" שבגמ' מפורש רק הרישא
דקרא, אך מוכח מגמ' שם שהכוונה הוא גם על הסיפא דקרא
"הכרת תכרת" עיי"ש נדו"ק.

והנה בהערה 13 שם וכ"ה בלקו"ש פרקי אבות פ"ו
ש.ז. הערה 10 כותב "ראה ג"כ ב"ח [או"ח רסמ"ז ד"ה
ונוסחא] ט"ז שם ס"ק א'" ושם מפרשים דהפי' "עסק" הוא
עמל ויגיעה או שעוסק בפלפול ומשא ומתן של תורה [וראה
בסידור אוצר התפלות על הברכה "לעסוק בתורה" דכתב
בעיון תפלה שם ש"עסק הוא מלשון "עשק" - כי התעשקו
עמו (בראשית כו, כ), נשאו ונתנו עמו וטענו טענות
לאמר לנו המים", וזה גם הפי' עוסק בתורה ש"ענינו משא
ומתן בדרך שאלה ותשובה בפלפול וסברא לברר האמת"
עכת"ד].

ומעתה יש לדון אם גם לפי פירוש הב"ח והט"ז
הנ"ל "צע"ק בתניא וכו'". אולם בזה אכן מפורש בלקו"ש
ח"ב (ע' 566) לאחר שמביא מ"ש בתניא שם ממשיך: "אזוי
ווי דאס איז אין זמן איז דאס אזוי אויך אין כחות
הנפש. אויב ער נוצט ניט אויס אלע כחות וואס ער האט
אין תורה, מעג ער אפילו לערנען די גאנצע צייט וואס
ער האט, נאר ס'איז פאראן איין כוח וואס ער האט אים
ניט אויסגענוצט אין תורה, איז מצד דעם וואס ער נוצט
ניט אויס דעם כוח, איז דאס בדקות דער ענין פון ביטול
תורה, און בדקות איז אויף דעם פאראן דער סיום הפסוק
הנ"ל, ר"ל, עכ"ל.

הרי שפי' הב"ח והט"ז בתיבת "עסק" יש להעמיסו
גם בתניא בדקות.

הרב ש. ד. הכהן

נחלת הר חב"ד

קובץ הנ"ל גליון קיז

ד. בלקו"ש אבות פ"ו ס"ד ש.ז. איתא: "... לשמה" מיינט אז מען לערנט ניט צוליב אויסנוצן דעם לימוד אויף וועלכען ס'איז תכלית אויסער דעם לימוד גופא, אפילו ניט צוליב א קדושה דיקן תכלית (ווי לידע את המעשה אשר יעשון כו', וכיו"ב), נאר בלויז צוליב תורה, השגת התורה - בלויז צוליב לימוד התורה עצמו".

ובהערה 9 שם: "... שלימוד לשמה היינו מצד חשיבות התורה: ובחידושי חת"ס שם, שזהו לימוד לשם השגת התורה עצמה (ע"ד "דרוש וקבל שכר"), ולא רק כדי לידע את המעשה כו' "... עכ"ל.

ויל"ע מהא דאיתא בהמשך תרס"ו (עמ' תכ):
"והלימוד לשמה הוא לידע את התורה לאמיתתה ובפרט

לידע את המעשה אשר יעשה כו' "עכ"ל.

והנראה בזה בדא"פ בהקדים מ"ש להעיר בלקו"ש אבות פ"א ס"ה ש.ז. וז"ל: "... אמור מעט - זאגן די מסקנא לפסק הלכה - דאס דארף זיין "מעט" דער עיקר און רוב הלימוד דארף זיין לימוד התורה לשמה, ביז אפילו ע"ד "דרוש וקבל שכר", "יגדיל תורה ויאדיר". ובהערה 44: "יתירה מזה ארז"ל (אבות פ"ו מ"ו) ואינו שמח בהוראה, ואדרבה צ"ל ירא הוראה (טושו"ע חו"מ ס"ח ס"ג וש"נ) "עכ"ל.

ויש להעיר מלקו"ש ח"ד (עמ' 1242) "... איז אבער דאך פאראן א מעלה אין דעם לערנען א הלכה ווי זי איז נוגע לפועל, ווארום בכדי פסק'נען א הלכה למעשה שטרענגט מען זיך מען אן, און דער לימוד איז דאך א סאך גרונטיקער און טיפער (ראה ד"ה כה אמר ה' תרס"ז (בהמשך תרס"ו) ואילך. וראה ג"כ ירושלמי פ"ג ה"ג ר' זעירא כו' (הערה 56)), במילא האט אן ארט צו וועלן זיין א מורה הוראה (הלכה למעשה) ... וואס דערפאר מעג מען עס וועלן און נאך מער - מען דארף עס וועלן, ווארום דורך דעם וועט דאך צוקומען אין זיין לימוד התורה, אבער "אל תבקש גדולה" מען דארף עס ניט זוכן "עכ"ל (וראה גליון ב' ש.ז. כפר חב"ד).

ואוי"ל דמה ששולל בלקו"ש אבות ש.ז. הרי"ז רק לימוד כזה שסיבת לימודו הוא בכדי לידע את המעשה וכו', וזה נק' "שלא לשמה" שהרי ה"מעשה" היא אשר הביאו ללמוד.

אולם כשלומד "לשם השגת התורה עצמו", אלא היות כשילמד באופן שיוכל להורות "וועט דאך צוקומען אין זיין לימוד התורה", "וואס דערפאר מעג מען עס וועלן און נאך מער מען דארף עס וועלן" (לקו"ש ח"ד שם).

מובן שפיר שלימוד באופן כזה נק' "לשמה", שהרי סיבת לימודו היא לא רק בכדי לידע את המעשה וכו' אלא "לימוד התורה עצמו", ו"ההוראה" היא אמצעי ללימוד ולא כמטרה. וכהסיפור בירושלמי שם: שע"י "ההוראה" "מוחלין לו וכו'" וכדלהלן, ואדרבה לימוד כזה הוא נעלה ביותר משום שאז צריך להתעמק יותר וכו'. וא"ש דלא סתרי הא דכתוב בלקו"ש ח"ד למ"ש בלקו"ש אבות ש.ז. ובדרך אפשר י"ל שהכוונה בהמשך תרס"ו שם הוא: שכשלומד בקב"ע (עיי"ש בהמשך) אז בשעת לימודו חושב

כל דבר לאמיתתה ולומד באופן שמחייב אותו להתנהג כהוראת לימודו (וראה לקו"ש שלח תשל"ח), אך סיבת לימודו הוא "מצד חשיבות התורה" וכו', וא"ש.

והנה מ"ש בלקו"ש ח"ד שם "מען דארף עס וועלן" "אבער ... מען דארף עס ניט זוכן", אולי הכוונה: שלעשות מעשה בכדי להיות מורה הוראה בפועל זאת לא יעשה שהרי צ"ל "ירא הוראה", וכמ"ש בהערה 9 דלקו"ש שם, אמנם בשעת לימודו צריך ללמוד באופן כזה שיוכל להורות, ודו"ק.

ועפ"י הנ"ל יש לבאר לכאורה עוד ענין הטעון ביאור, דהנה בהערה 56 דלקו"ש ח"ד שם שציין לירושלמי ביכורים (פ"ג ה"ג) דשם איתא "ר' זעירא הוון בעיין ממניתי ולא בעי מקבל עלוי" ("היו רוצים למנותו לזקן ולא רצה" (פ"מ שם)), כד שמע ההן תנייא תני חתן נשיא גדולה מכפרת עלי' ממניתי'".

[בפרש"י עה"ח (בראשית לו, ג) מביא זאת בשם מדרש שמואל (פי"ז), וראה בלקו"ש ח"ה (עמ' 171) הטעם מדוע אינו מביא את הירושלמי].

ולכאורה צ"ב מדוע אינו מציין לבבלי סנהדרין (יד, א) "רבי זירא הוה מיטמר למסמכי דאמר רבי אליעזר לעולם הוי קבל וקיים, כיון דשמעה להא דא"ר אלעזר אין אדם עולה לגדולה אלא א"כ מוחלין על כל עונותיו אמצי לי אנפשי'".

[ובסדר הדורות ערך ר' זעירא כותב "ודע כי בירושלמי קורא לר' זירא זעירא"].

אולם לפי הנ"ל א"ש, שהרי בלקו"ש ח"ד רוצה להוכיח שישנה מעלה בהוראה, ושעל ידה זוכה ומגיע לעוד מעלה, וזאת למדים מהא דמסופר בירושלמי שם ש"גדולה" - הוראה, "מכפרת". אבל מלשון הבבלי שם ש"אין אדם עולה לגדולה אלא א"כ מוחלין לו וכו'", משמע ש"הגדולה" היא תוצאה מה"מוחלין" ולא ש"הגדולה" היא סיבת ה"מחילה", וגם לא מצאנו בבבלי מהי המעלה שבהוראה.

ועוד י"ל בזה דהרי בלקו"ש ח"ד שם (הערה 58) מדייק: "וכבירושלמי שם: קיבל עלי' ממניתי" (ולא שחיפש), ואוי"ל שבלשון קיבל הוא פחות מעשי מהלשון "אמצי" שבבבלי, ודו"ק.

הרב ש. ד. הכהן

נחלת הר חב"ד

קובץ הנ"ל גליון קמ (תש"מ)

ח. בהמשך למה שכתבתי בגליון מב (ק"ז) ס"ד להקשות ממ"ש בהמשך תרס"ו (עמ' ת"כ) ש"הלימוד לשמה הוא לידע את התורה לאמיתתה ובפרט לידע את המעשה אשר יעשה כו', עמ"ש בלקו"ש פרקי אבות פ"ו תשל"ט (והערה 9) " .. שלימוד לשמה היינו מצד חשיבות התורה: .. ולא רק כדי לידע את המעשה כו', עיי"ש בארוכה, הנה יש להוסיף:

הנה נוסף מה שיש לת' ע"ז, כמו שמתרץ בהערה 9 שם ממ"ש "בהל' ת"ת לאדה"ז (פ"ד ס"ג) "לשמה ללמוד ע"מ לשמור ולעשות" - כי יש כו"כ דרגות בלשמה כמו שיש בשלא לשמה (וזב"ז תליא) .. עיי"ש ודו"ק.

אך בד"א יש להוסיף - בהמשך תרס"ו - עוד ביאור כמ"ש בגליון שם, ויומתק עפי"ז לומר ש"המדובר - בחסידות המשך תרס"ו שם - הוא דרגא גבוהה, ראה בהערה 9 שם.

[אך עי' בריש הערה 9 שם שמביא מ"תניא ספ"ה (מפע"ח) כדי לקשר נפשו לה' ע"י השגת התורה", ומשמע דגם בתניא המדובר הוא לא בדרגא גבוהה - כבנדו"ד בפרקי אבות, אולם כבר נגעו בזה במ"א].

אמנם מאידך הביאור שכ' בהמשך תרס"ו א"א להכניסו בהל' ת"ת שם, עיי"ש ודו"ק.

הרב ש. ד. הכהן

נחלת הר חב"ד